

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΜΟΥΖΑΚΗ

Εἶνε γνωστὴ ἐκ τῆς ἱστορίας ἡ δρᾶσις τῶν γενναίων ἐκείνων μαχητῶν, οἱ ὅποιοι ὑπὸ τὸ ὄνομα Στρατιῶται ἢ Στρατιῶται συμμετείχον, κατὰ τοὺς μέσους καὶ νεωτέρους αἰῶνας, τῶν γενομένων κατὰ τὴν Εὐρώπην πολέμων καὶ τυχοδιωκτικῶν ἐπιδρομῶν. Τὰ ὀνόματα τῶν Μπλέση, Μπούα, Στήνη, Βαρβάτη καὶ τῶν ἄλλων, τῶν ὁποίων εὐφημον μνεῖαν ποιεῖται ἡ ἱστορία, παρέμειναν, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, ὡς ὀνόματα χωρίων καὶ τοποθεσιῶν, τὰς ὁποίας οἱ κυρίαρχοι παρεχώρουν εἰς αὐτούς, ὡς τιμάρια, διὰ τὰς παρασχεθείσας πολυτίμους ὑπηρεσίας των.

Μεταξὺ τῶν μαχητῶν τούτων καταλέγονται καὶ οἱ ἐξ ἐπισήμων Ἀλβανῶν ἔλκοντες τὴν καταγωγήν Μουζάκai, περὶ τῶν ὁποίων ὀλίγα, δυστυχῶς, διὰ τὴν ἔλλειψιν βοηθημάτων, μοὶ εἶνε γνωστά.

Καὶ πρῶτον ἡ λέξις Μουζάκη παρᾶγεται ἐκ τῆς ἀλβανικῆς Μουζικά, σημαίνουσης καλύβια.¹ Ὑπάρχει ἐν Ἀλβανίᾳ μέρος τι καλούμενον Μουζάκη, ἐν Τριφυλίᾳ Μουζιάκι, ἐν Ἠλείᾳ Μουζέικα καὶ Μουζάκη καὶ ἐν Ζακύνθῳ τὸ χωρίον Μουζάκη ἀπέχον τῆς πόλεως περὶ τὰ 9 χιλμ. καὶ ἀριθμοῦν περὶ τοὺς 1000 κατοίκους.

Ὁ οἶκος Μουζάκη, γράφει ὁ Ἀμασειᾶς Ἀνθιμος Ἀλεξούδης,² φαίνεται νὰ ἡγεμόνευεν ἐν Βελιγράδοις ἀπὸ τοῦ ΙΔ' μέχρι τοῦ ΙΕ' αἰῶνος λήγοντος καὶ τὰ μέλη αὐτοῦ συνηγωνίσθησαν μετὰ τοῦ Γεωργίου Καστριώτου ἢ Σκενδέρμπεη. Τῆς οἰκογενείας ταύτης ἔσχατος ἀπόγονος μνημονεύεται ὁ Ἰωάννης Μουζάκης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Κωνσταντῖνος, περὶ ὧν ὑπομνήματά τινα εὐρῶν ὁ Χόπφ ἐν ἰδιωτικῇ τινι βιβλιοθήκῃ τῆς Νεαπόλεως, ἐδημοσίευσεν ἐν τοῖς: *Chroniques Greco-romains*. (Berlin. 1873 σ. 270 καὶ 301). Περὶ τοῦ αὐτοῦ Ἰωάννου Μουζάκη Ἀλβανοῦ γράφει καὶ ὁ Κατραμῆς,³ ὅτι μεταβάς εἰς Νεάπολιν τῆς Ἰταλίας ὅπου καὶ ἀπέθανεν, ἐξέδωκεν Ἰταλιστὶ «Χρονικὸν τῶν Ἀλβανικῶν φυλῶν», σφωζόμενον ἐν χειρογράφῳ ἐν τῇ ἐθνικῇ τῆς Νεαπόλεως βιβλιοθήκῃ.

Καὶ ὁ Σπ. Λάμπρος ἀναφέρει,⁴ ὅτι Μουζάκη κόμησσα, χήρα τοῦ Ἀλβανοῦ δεσπότη Μπάσα Β' εἶχε κτήσεις ἐν Ἀλβανίᾳ ἀπὸ τοῦ 1385-1396. Αὕτη μετὰ τὴν ἀναγνώρισιν τῆς ἐπὶ τῆς Σάσωνος βενετικῆς ἐπικυριαρχίας,

¹ Λ. Ζώη, Λεξικὸν Ζακύνθου Τόμ. Β'. σ. 643 ἐν λέξει Μουζάκη.

² Δελτίον Ἰστ. καὶ Ἐθνολ. Ἐταιρείας. Τόμ. Δ'. σ. 280.

³ Ν. Κατραμῆ, Ἡ ἐν Νεαπόλει Ἑλλην. Ἐκκλησία σ. 7 καὶ 26. Ὁ Κ. ἀναφέρει μόνον, ὅτι ὁ Μ. ἔγραψεν ἱστορικὸν χειρόγραφον.

⁴ Νέος Ἑλληνομνημῶν Τόμ. ΙΑ'. σ. 63.

μετὰ τῶν τριῶν αὐτῆς ἀδελφῶν ἐκ τοῦ οἴκου Μουζάκη καὶ τῆς θυγατρὸς Ρεγγίνης ἐτέθη ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Βενετίας.

Ὁ δὲ Ἡλίας Δασσάρητος ἐν σημειώσει μελέτης του¹ περὶ τοῦ οἴκου τῶν Μουζάκη γράφει τὰ ἑξῆς: «Μουζάκης· μέγας ἡγεμονεύων ἀλβανικὸς οἶκος τῶν Μουζακαίων, τῶν καταγομένων ἐκ τοῦ Ἰωάννου Μουσακίου, ὅστις τῷ 1274 μετέβη εἰς Ἰταλίαν ὡς ἀπεσταλμένος τῶν Ἀλβανῶν, ἀλλὰ φυλακισθεὶς διὰ τὴν τῶν δικαίων ὑπεράσπισιν, ἀπελύθη τῷ 1280. Ἐκ τοῦ Ἰωάννου ἐγεννήθη ὁ Ἄνδρέας Μουσακῆς (1280 - 1318) καὶ ἐκ τούτου ὁ Ἄνδρέας Μουσαΐτιος ὁ Α΄. ὁ καὶ Σεβαστοκράτωρ κληθεὶς (1318 - 1337). Ἐκ τοῦ τελευταίου τούτου πάλιν γεννῶνται Θεόδωρος ὁ Γνερσοεῖσης (καρηκομόων) καὶ ὁ Ἰωάννης καὶ ἐκ τοῦ Θεοδώρου Ἄνδρέας ὁ Β΄. (1337 - 1378), ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ ὁποίου ὁ Γκῖνος κατέλαβε τὰ πλησίον τοῦ Ἰλλυρικοῦ Τομάρου μέρη, ὅτ' ἐκτίσθη ὑπ' αὐτοῦ τὸ Γκίνομάδιον (Γκίωνομάθ = μέγας Γκῖνος), ὁ δὲ Πέτρος ἔκτισε τὴν Μοσχόπολιν, τῷ 1388, καὶ ὁ Θεόδωρος κατέλαβε τὸ Βεράτιον καὶ τὴν Μουζακίαν, τὴν κληθεῖσαν οὕτω ἕξ αὐτοῦ τοῦ οἴκου τῶν Μουζακαίων· ὁ Παῦλος Θώπιας, ὁ Σεβαστοκράτωρ, κατέλαβε τὴν Γκόραν, ὁ Στόϊας τὴν Καστοριάν, ὁ Βάλσας Κομίτας τὴν Σκόδραν, ὁ Κυράννας Γρόπας τὴν Ἀχρίδα. Ἐκ τοῦ Γκῖνου τοῦ Α΄ πάλιν γεννῶνται ὁ Ἄνδρέας Γ΄ Ματαράγκας (ἕξ οὗ Γκῖνος τῆς Γκόρας) ὁ Βλάσιος Βόγδανος (Γκῖνος τῆς Τομαρίτσας) καὶ ἐκ τούτου Σινάνμπης συζευχθεὶς τὴν Ἰέλλαν, θυγατέρα τοῦ Μωῦσέως Διβράνου καὶ Ἐλένη, ἣτις μετὰ τοῦ Ἀρδίνου Κλόμπες, κυρίου τῆς Βρέστας, ἐγέννησε τὸν Χατζήμπην καὶ τὴν Δέσποιναν συζευχθεῖσαν τὸν Ἀλήμπην, ἕξ οὗ ἐγέννησε τὸν Σαντζάμπην τῆς Κόρτσας. Ἐκ δὲ τοῦ Ἄνδρέου Γ΄ τοῦ κατέχοντος τὴν δεξιὰν ὄχθην τοῦ Δεβόλεως περὶ τὴν περιφέρειαν τῆς Ὀπάρσεως καὶ ἐκ τῆς Κυράννας θυγατρὸς τοῦ Ἰωάννου Ζενεβίση Ἀργυροκάστρου ἐγεννήθησαν οἱ Γκῖνος Β΄ ὁ Θεόδωρος τοῦ Κοσσόβου, ὅστις ἀπέθανεν ἄτεκνος (+1389) ἡ Μαρία συζευχθεῖσα Ἀριανίτην Θώπιαν Κομνηνὸν τὸν μέγαν καὶ ἡ Ἐλένη συζευχθεῖσα τὸν Φίλιππον δεσπότην τῆς Ἰλλυρικῆς Ραγούζης.

Ἐκ δὲ τοῦ Γκῖνου τοῦ Β΄ καὶ τῆς Κυράννας τῆς Γκόρας, ἐγγόνου τοῦ Σεβαστοκράτορος Παύλου τῆς Γκόρας, γεννῶνται ὁ Ἰωάννης, ὁ Ἄνδρέας, ὅστις μετὰ τῆς Ἰέλλας ἀνεψιάς τοῦ Σκεντέρμπεη ἐγέννησε τὸν Γκῖνον, ἡ Σοφία Σανφίνα συζευχθεῖσα τὸν Μωῦσῆν Θώπιαν, ἡ Μαρία συζευχθεῖσα τὸν Μουσακῆν Κομνηνόν, ἡ Ἐλένη συζευχθεῖσα τὸν Γεώργιον Βλαντίσην τῆς Κάτω Δίβρας, ἡ Κομίτα συζευχθεῖσα τὸν Ἀριανίτην υἱὸν τοῦ Ἀριανίτου Μουσακῆ (πενθεροῦ τοῦ Σκεντέρμπεη), ἡ Κοντέσσα δούκισσα τῆς Nerpe in Sragina καὶ ἡ Θεοδώρα συζευχθεῖσα τὸν Λέκκαν Δουκαγγίνην, ἣτις ἀπέθανεν ἄτεκνος. Ἔτι ἀναφέρεται ὁ δεσπότης Ἄνδρέας, ὁ τυφλὸς ἐπικαλούμενος,

¹ Δελτίον. Ἐνθ' ἀνωτέρω Τόμ. Ε'. σ. 153 - 154.

ὅστις μετὰ τῆς Κομίτας τῆς Γκόρας ἐγέννησε τὴν Μιγγιρίαν, τὸν Παῦλον καὶ τὸν Βλάσιον συζευχθέντα τὴν Κυράνναν καὶ γεννήσαντα τὸν Χαϊδάρβην τῆς Σβιρίνας.¹ Ὅτι δὲ οἱ Μουζακαῖοι κέντρον τῆς κυριαρχικῆς αὐτῶν περιφερείας εἶχον τὸν Δέβωλιν ποταμὸν καὶ ἄπασαν τὴν περὶ αὐτὸν Νέαν Ἡπειρον ἀπὸ Γενούσου μέχρι Αὔου (Ἄφου) ποταμοῦ, μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ Ἄνιου.²

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ἐν Ζακύνθῳ οἰκογένειαν Μουζάκη ὁ μὲν χρονογράφος Βαρβιάνης³ μνημονεύει, ὅτι αὕτη ἦλθεν ἐκ Τριπολιτσᾶς, ἐν συμβολαίῳ δὲ τοῦ 1583 ἀπαντᾷ ἐν Ζακύνθῳ Στάμος Μουζάκης ἀπὸ τὸ Ἐνατολικό.⁴

Ἐν τούτοις δύο Μουζάκαι, οἱ Γεώργιος καὶ υἱὸς του Δημήτριος, ἀπαντῶσιν ἐν Ζακύνθῳ, ὡς στραθιωῖται, ὑπὸ τὸν Θεόδωρον Παλαιολόγον, ἀποσταλέντα, κατὰ Ἰανουάριον τοῦ 1487, ὑπὸ τῆς Βενετικῆς Συγκλήτου ἐκ Ναυπάκτου εἰς Ζάκυνθον μετὰ λόχου στραθιωτῶν.⁵ Εἰς τὸν Γεώργιον καὶ Δημήτριον διὰ τὰς παρασχεθείσας εἰς τὴν Βενετιανὴν ὑπηρεσίας ἐδόθησαν εἰς ἀμοιβὴν γαῖαι, αἱ ὁποῖαι συνοικισθεῖσαι ἀπετέλεσαν τὸ καὶ νῦν χωρίον τῆς Ζακύνθου Μουζάκη,⁶ τὸ ὁποῖον ἡ αἰκογένεια ὑπὸ τοὺς ἀρχηγούς αὐτῆς Νικόλαον καὶ Κόντιον κατέλιπε βραδύτερον διὰ νὰ ἐγκατασταθῇ εἰς ἕτερον χωρίον, τὸ Γερακαρίον.⁷

Διεξαγομένου τῷ 1717 πολέμου μεταξὺ Βενετῶν καὶ Τούρκων, ὁ πλοίαρχος Νικόλαος Μουζάκης ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἴκου ἐπιθυμῶν νὰ ἐκπλεύσῃ, ὡς καὶ πολλοὶ ἄλλοι Ζακύνθιοι, ἐναντίον τῶν Τούρκων, νὰ πάη τοῦ κούρσου, κατέστησεν ἐπίτροπόν του, τῇ 6 Ἰουνίου 1717, τὸν δ/ρα Ν. Χιόνην.⁸

Ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Μουζάκη ἐν Ζακύνθῳ διεκρίθησαν πολλοί, ὡς συμβολαιογράφοι καὶ ἱερεῖς, εἰς δὲ ὡς ταγματάρχης τοῦ οἰκονομικοῦ κλάδου.⁹ Ἐπίσης διακρίνονται ὁ νομομαθὴς δρ. Παναγιώτης Α. Μουζάκης, ὁ ἱατροχειροῦργος Νικόλαος Τζ. Μουζάκης χρηματίσας κατὰ διαφόρους περιόδους βουλευτῆς Ζακύνθου, ὁ ἱατρὸς Τζαννέτος Μουζάκης, ὁ συμβολαιογράφος Ζαφ. Μουζάκης καὶ ἐκ τῶν νεωτέρων ὁ δικηγόρος καὶ ἀρτίας μορφώσεως Ἀντώνιος Π. Μουζάκης, εἰσηγητῆς παρὰ τῷ Ὑπουργεῖῳ τῶν Οἰκονομικῶν, περὶ ὧν θὰ διαλάβω ἐν ἄλλῃ εὐκαιρίᾳ.

ΛΕΩΝ. Χ. ΖΩΗΣ

¹ G. Hahn, Reise durch die Gebiete des Drin und Wardar σ. 247.

² Ὅρα G. Hahn, Ἐνθ' ἀνωτέρω.

³ Βαρβιάνης, Χρονικὸν ἐν τῷ Ἀρχαιοφυλακείῳ Ζακύνθου σ. 21.

⁴ Συμβολαιογράφος Α. Μαρτινέγκος σ. 68 (αὐτόθι).

⁵ Κ. Σάθα, Monumenta... Tom. I καὶ V. Συμβολαιογράφος Ζακύνθου Δ. Φραγκόπουλος σ. 39, καὶ Α. Ζώη, «Ἑλληνικὸς λόγος ἐν Ζακύνθῳ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας» ἐν περιοδ. «Ἑλληνισμός» ἔτος ΙΔ' τευχ. 161. 2.

⁶ Σ/γράφος Ν. Δόριζας σ. 357, τῷ 1511.

⁷ Σ/γράφος Θ. Ἀύλωνίτης σ. 219, τῷ 1522.

⁸ Σ/γράφος Θ. Ζωναράς σ. 28.

⁹ Α. Ζώη, Λεξιτὸν Ζακύνθου. Τόμ. Β' σ. 643.